

Mieczkowska, Agnieszka

Prawo do informacji publicznej a ograniczenia wynikające z ustaw szczególnych

---

Zeszyty Naukowe Ostrołęckiego Towarzystwa Naukowego 17, 129-160

2003

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych oraz w kolekcji mazowieckich czasopism regionalnych mazowsze.hist.pl.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Agnieszka Mieczkowska *

Prawo do informacji publicznej a ograniczenia wynikające z ustaw szczególnych

Przedmowa

Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z 2 kwietnia 1997 roku¹/ wprowadziła zasadę dostępności obywatela do informacji publicznej.

Art.61 ust.1 Konstytucji stwierdza jednoznacznie, że „obywatel ma prawo do uzyskiwania informacji o działalności organów władzy publicznej oraz osób pełniących funkcje publiczne. Prawo to obejmuje również uzyskiwanie informacji o działalności organów samorządu gospodarczego i zawodowego, a także innych osób jednostek organizacyjnych w zakresie, w jakim wykonują one zadania władzy publicznej i gospodarują mieniem komunalnym lub majątkiem Skarbu Państwa”.

Zgodnie z rt.61 ust.2 Konstytucji „prawo do uzyskiwania informacji obejmuje dostęp do dokumentów oraz wstęp na posiedzenia kolegialnych organów władzy publicznej pochodzących z powszechnych wyborów, z możliwością rejestracji dźwięku obrazu”. Według art.61 ust.3 Konstytucji” ograniczenie prawa, o którym mowa w ust. 1 i 2, może nastąpić wyłącznie ze względu na określone w ustawach ochronę wolności i praw innych osób i podmiotów gospodarczych oraz ochronę porządku publicznego, bezpieczeństwa lub ważnego interesu gospodarczego państwa“.

Wejście w życie ustawy z dnia 6 września 2001 r. o dostępie do informacji publicznej², realizującej tę Konstytucyjną zasadę, spowodowało wzrost żądań o udostępnianie różnorodnych informacji kierowanych do organów administracji publicznej, jednostek organizacyjnych i innych instytucji

Regulacja ta stawia osoby obowiązane do udostępniania informacji w bardzo trudnej sytuacji. Z jednej strony, „kto wbrew ciążącemu na nim obowiązkowi, nie udostępnia informacji publicznej, podlega grzywnie, karze ograniczenia wolności albo pozbawienia wolności do roku (art.23), a z drugiej strony ujawnienie informacji prawnie chronionych również zagrożone jest karą, często dużo bardziej surową. Dlatego też bardzo ważne jest zapoznanie się z regulacjami prawnymi dotyczącymi tej problematyki.

1. Kto jest obowiązany do udostępniania informacji publicznej i w jakim trybie ?

Wykaz podmiotów obowiązanych do udostępniania informacji publicznej zawarty jest w art.4 ustawy o dostępie do informacji publicznej, a mianowicie „obowiązane są władze publiczne oraz inne podmioty wykonujące zadania publiczne, w szczególności:

1) organy władzy publicznej,
 2) organy samorządów gospodarczych i zawodowych,
 3) podmioty reprezentujące zgodnie z odrębnymi przepisami Skarb Państwa,

4) podmioty reprezentujące państwowe osoby prawne albo osoby prawne samorządu terytorialnego oraz podmioty reprezentujące inne państwowe jednostki organizacyjne albo jednostki organizacyjne samorządu terytorialnego,

5) podmioty reprezentujące inne osoby lub jednostki organizacyjne, które wykonują zadania publiczne lub dysponują majątkiem publicznym, oraz osoby prawne, w których Skarb Państwa, jednostki samorządu terytorialnego lub samorządu gospodarczego albo zawodowego mają dominującą w rozumieniu przepisów o ochronie konkurencji i konsumentów (art.4 ust.1).

Do udostępniania informacji publicznej obowiązane są również związki zawodowe i ich organizacje oraz partie polityczne (art.4 ust.2). Obowiązek udostępniania informacji ciąży nie tylko na określonych wyżej władzach publicznych i podmiotach wykonujących zadania publiczne, ale także na przedsiębiorcach i podmiotach nie zaliczanych do sektora finansów publicznych oraz nie działających w celu osiągnięcia zysku, o czym przesądza art. 4 ust 1 prawa prasowego^{3/} Naczelny Sąd Administracyjny w wyroku z dnia 20 czerwca 2002 r. (II SAB 113/02) orzekł, że ustawa ma zastosowanie również do spółdzielni mieszkaniowych. Należą one bowiem do grupy podmiotów reprezentujących inne osoby lub jednostki organizacyjne, które wykonują zadania publiczne lub dysponują majątkiem publicznym, o którym mowa w art.4 ust.1 pkt 5 tej ustawy”. Stosownie do art. 2 ustawy o dostępie do informacji publicznej prawo dostępu do tej informacji przysługuje każdemu podmiotowi, który zwróci się o jej uzyskanie, przy czym prawo to, zgodnie z art. 5 ww. ustawy, podlega ograniczeniu w zakresie i na zasadach określonych w przepisach o ochronie informacji niejawnych oraz o ochronie innych tajemnic ustawowo chronionych. Prawo do informacji publicznej obejmuje uprawnienie do niezwłocznego uzyskania informacji publicznej, zawierającej aktualną wiedzę o sprawach publicznych (art. 3 ustawy). Zgodnie z art. 7 ww. ustawy udostępnienie informacji publicznych na-

stępuje w drodze: - ogłaszania informacji publicznych, w tym dokumentów urzędowych, w Biuletynie Informacji Publicznej,

- udostępnienia na wniosek; przy czym informacja publiczna, która może być niezwłocznie udostępniona, jest udostępniana w formie ustnej lub pisemnej bez wniosku,

- wyłożenia lub wywieszenia w miejscach ogólnie dostępnych oraz przez zainstalowanie w miejscach dostępnych urzędnika umożliwiającego zapoznanie się z tą informacją,

- wstępu na posiedzenia kolegialnych organów władzy publicznej pochodzących

z powszechnych wyborów i udostępniania materiałów, w tym audiowizualnych i teleinformatycznych, dokumentujących te posiedzenia.

Ustawa w art. 7 ust. 2 stanowi, iż dostęp do informacji publicznej jest bezpłatny. Wyjątek od tej zasady został określony w art. 15 powyższej ustawy, kiedy udostępnienie informacji w sposób wskazany we wniosku, o ich udostępnienie lub konieczność przekształcenia informacji w formę wskazane we wniosku wiąże się z dodatkowymi kosztami. W takim przypadku podmiot zobowiązany do udzielenia tych informacji może pobrać od wnioskodawcy opłatę w wysokości odpowiadającej tym kosztom. Według wyroku NSA z dnia 24 lipca 2002 r (II SAB 195/2002), udostępnienie informacji na wniosek następuje w sposób i w formie zgodnie z wnioskiem, chyba że środki techniczne, którymi dysponuje podmiot obowiązany do udostępnienia, uniemożliwiają udostępnienie informacji w sposób i w formie określonych we wniosku (art. 14 ust. 1 ustawy). Zgodnie z art. 16 ust. 1 tej ustawy odmowa udostępnienia informacji publicznej oraz umorzenie postępowania o udostępnieniu informacji następuje w drodze decyzji administracyjnej.

2. Pojęcie „informacji publicznej” w świetle ustawy o dostępie do informacji publicznej

Pojęcie informacji publicznej określa ustawodawca w art.1 ust.1 i art.6 ustawy o dostępie do informacji publicznej. Interpretując ten przepis Naczelny Sąd Administracyjny w wyroku z dnia 30 października 2002 r (II SA 1956/2002) orzekł „iż” w ich świetle informacją publiczną jest każda wiadomość wytworzona przez szeroko rozumiane władze publiczne oraz osoby pełniące funkcje, a także inne podmioty, które te władzę realizują lub gospodarują mieniem komunalnym, lub majątkiem Skarbu Państwa w zakresie tych kompetencji. Taki charakter ma również wiadomość niewytworzona przez podmioty publiczne lub odnoszące się do tych podmiotów. W art.6 ustawy postanowiono, że udostępnieniu podlega informacja publiczna w

szczegółności o

1) polityce wewnętrznej i zagranicznej, w tym o:

- a) zamierzeniach działań władzy ustawodawczej oraz wykonawczej,
- b) projektowaniu aktów normatywnych,
- c) programach w zakresie realizacji zadań publicznych, sposobie ich realizacji, wykonywaniu i skutkach realizacji tych zadań,

2) podmiotach, o których mowa w art. 4 ust.14/, w tym o:

- a) statusie prawnym lub formie prawnej,
- b) organizacji,
- c) przedmiocie działalności i kompetencjach,
- d) organach i osobach sprawujących w nich funkcje i ich kompetencjach,
- e) strukturze własnościowej podmiotów, o których mowa w art.4 ust.1 pkt. 3-5 4/

f) majątku, którym dysponują,

3) zasadach funkcjonowania podmiotów, o których mowa w art.4 ust.14/, w tym o:

- a) trybie działania władz publicznych i ich jednostek organizacyjnych,
- b) trybie działania państwowych osób prawnych i osób prawnych samorządu terytorialnego w zakresie wykonywania zadań publicznych i ich działalności w ramach gospodarki budżetowej i pozabudżetowej,
- c) sposobach stanowienia aktów publicznoprawnych,
- d) sposobach przyjmowania i załatwiania spraw,
- e) stanie przyjmowanych spraw, kolejności ich załatwiania lub rozstrzygnięcia,

f) prowadzonych rejestrach, ewidencjach i archiwach oraz o sposobach i zasadach udostępniania danych w nich zawartych,

4) danych publicznych, w tym:

a) treść i postać dokumentów urzędowych, w szczególności: treść aktów administracyjnych i innych rozstrzygnięć, - dokumentacja przebiegu i efektów kontroli oraz wystąpienia, stanowiska, wnioski i opinie podmiotów ją przeprowadzających,

b) stanowiska w sprawach publicznych zajęte przez organy władzy publicznej i przez funkcjonariuszy publicznych w rozumieniu przepisów Kodeksu Karnego^{5/},

c) treść innych wystąpień i ocen dokonywanych przez organy władzy publicznej,

d) informacja o stanie państwa, samorządów i ich jednostek organizacyjnych,

5) majątku publicznym, w tym o:

a) majątku Skarbu Państwa i państwowych osób prawnych,

- b) innych prawach majątkowych przysługujących państwu i jego długach,
- c) majątku samorządu terytorialnego oraz samorządów zawodowych i gospodarczych oraz majątku osób prawnych i samorządu terytorialnego , a także kas chorych,
- d) majątku podmiotów o których mowa w art.4 ust.1 kpt. 5 6/
- e) dochodach i stratach spółek handlowych, w których podmioty, o których mowa w lit. a)-c), mają pozycję dominującą w rozumieniu przepisów Kodeksu spółek handlowych 7/, oraz dysponowaniu tymi dochodami i sposobie pokrywania strat,
- f) długu publicznym,
- g) pomocy publicznej,
- h) ciężarach publicznych”.

Ponieważ sformułowania wyżej wymienione nie są zbyt jasne, należy przy ich wykładni kierować się art.61 Konstytucji RP. Informacja publiczna odnosi się jednak do faktów. Bliższa analiza art.6 ustawy wskazują, że wnioskiem w świetle tej ustawy może być objęte jedynie pytanie o określone fakty, o stan określonych zjawisk na dzień udzielenia odpowiedzi. Wniosek taki nie może być więc postulatem wszczęcia postępowania w jakiejś sprawie np. cywilnej czy karnej, ani też nie może dotyczyć przyszłych działań organu w sprawach indywidualnych. Informacje publiczne odnoszą się bowiem do pewnych danych, a nie są środkiem do kwestionowania.

Sąd Naczelny Sąd Administracyjny w wyroku z 27 września 2002 r. (II SAB 180/02) podkreślił, że nie mają charakteru informacji publicznej wnioski w sprawie indywidualnej, jak żądanie wyjaśnienia treści aktów, czy polemika z dokonаныmi ustaleniami.

W przedmiotowym wyroku Naczelny Sąd Administracyjny wyjaśnił również, że jeżeli żądanie nie dotyczy informacji publicznej, organ powiadamia jedynie wnoszącego, iż jego wniosek nie znajduje podstaw w przepisach prawa. Wydanie decyzji o odmowie udzielenia informacji w sytuacji, gdy przepisy prawa nie przewidują takiej formy działania oznacza wydanie jej bez podstawy prawnej i skutkuje stwierdzeniem jej nieważności. Natomiast według wyroku Naczelnego Sądu Administracyjnego z dnia 20 czerwca 2002 r. (II SAB 70/2002), pytanie o zamierzenia organów mogą dotyczyć jedynie polityki zagranicznej i wewnętrznej oraz odnosić się do zamierzeń władzy ustawodawczej i wykonawczej, projektowania aktów normatywnych oraz programów w zakresie realizacji zadań publicznych. Działania planistyczne, które podlegają ustawie o dostępie do informacji publicznej, stanowią więc pewne akty woli przedstawione w uchwalonych wcześniej programach.

Nie dotyczą one zamierzeń odnoszących się do wszelkich przyszłych działań organów.

Regulacja zawarta w ustawie o dostępie do informacji publicznej nie jest wyjątkiem. Również niektóre inne ustawy jednoznacznie przewidują, lub wręcz nakazują, jawność informacji, chociaż w ograniczonym zakresie. I tak np. w myśl art.5 ustawy z dnia 18 grudnia 1998 r. o służbie cywilnej⁸, „każdy obywatel ma prawo do informacji o stanowiskach pracy w służbie cywilnej, a nabór do tej służby jest otwarty oraz konkurencyjny”. Natomiast art. 8 ust.2 ustawy z dnia 20 sierpnia 1997 r. o Krajowym Rejestrze Sądowym⁹, stanowi, że” każdy ma prawo dostępu do danych zawartych w tym rejestrze, za pośrednictwem Centralnej Informacji”.

Każdy ma prawo otrzymać poświadczony odpisy, wyciągi i zaświadczenia o danych zawartych w rejestrze oraz przeglądania akt rejestrowych osób prawnych i wpisanych do rejestru przedsiębiorców.

Z kolei w myśl art.9 ustawy z dnia 27 kwietnia 2001 r. -Prawo ochrony Środowiska¹⁰ każdy ma prawo do informacji o środowisku i jego ochronie - na warunkach określonych ustawą.

3. Zakres ograniczeń - uwagi ogólne.

Ustawa o dostępie do informacji publicznej, uszczegóławiając zasadę z Konstytucji - „prawo do uzyskiwania informacji może być ograniczone wyłącznie ze względu na określone w ustawach ochronę wolności i praw innych osób i podmiotów gospodarczych oraz ochronę porządku publicznego, bezpieczeństwa lub ważnego interesu gospodarczego państwa (art.61ust.3 Konstytucji) wprowadza ograniczenie tego prawa Prawo do informacji publicznej podlega ograniczeniu w zakresie i na zasadach określonych w przepisach o ochronie informacji niejawnych oraz o ochronie innych tajemnic ustawowo chronionych Prawo to podlega również ograniczeniu ze względu na prywatność osoby fizycznej lub tajemnicę przedsiębiorcy (art. 5 ust. 2 w.w. ustawy) Naczelny Sąd Administracyjny w wyroku z dnia 11 grudnia 2002 r. (II SA 2876/02) orzekł, że „odmowa udostępnienia informacji publicznej wymaga wydania decyzji administracyjnej ale tylko wtedy, gdy chodzi o informację publiczną w rozumieniu przedmiotowej ustawy”. W przedmiotowy wyroku podkreślono, że zgodnie z ustawą o dostępie do informacji publicznej - decyzja o odmowie udostępnienia informacji publicznej może być wydana wówczas, gdy chodzi o informację mieszczącą się w zakresie przedmiotowym i podmiotowym tej ustawy. Odmowa informacji następuje jednak z uwagi na ochronę danych osobowych, tajemnicę zawodową, służbową, państwową , skarbową , statystyczną czy inną tajemnicę

ustawowo chronioną. Natomiast według wyroku Naczelnego Sądu Administracyjnego - Ośrodek Zamiejskowy we Wrocławiu z dnia 20 września 2002r. (II SAB/R. 7/2002) o dostępie do informacji publicznej i in., ustawa z dnia 6 września 2001 r. o dostępie do informacji publicznej nie precyzuje formy, w jakiej następuje udostępnienie informacji publicznej na wniosek, a zatem odpowiedź pisemna wystosowana do strony ubiegającej się o dostęp do informacji musi być uznana na jej gruncie za dopuszczalną i wystarczającą z punktu widzenia oceny czy organ pozostaje w bezczynności w rozumieniu art. 37 Kodeksu postępowania administracyjnego. Na ustalenie, czy w sprawie doszło do bezczynności nie ma wpływu merytoryczna treść udzielonej odpowiedzi, gdyż kwestia czy odpowiedź ta zaspokaja oczekiwania strony czy też zgodna jest ze stanem rzeczywistym lub nie, może być przedmiotem odrębnych postępowań, np. cywilnych odszkodowawczych, karnych na postawie art. 23 ustawy. Biorąc pod uwagę przedstawione wyżej unormowania zakres ograniczenia dostępu do informacji publicznej można rozpatrywać z punktu widzenia podmiotowego i przedmiotowego, można też kwalifikować te ograniczenia ze względu na zakres oddziaływania mniejszy lub większy - lecz próby podejmowane w kierunku usystematyzowania ich wspólnych cech nie dały rezultatu. Dlatego w niniejszej pracy - ograniczenia prawa dostępu do informacji publicznej zostaną omówione według aktów prawnych, z unormowań których te szczegółowe ograniczenia wynikają .

3.1. Ograniczenia wynikające z przepisów ustawy- Kodeks postępowania administracyjnego

Ustawa z dnia 14 czerwca 1969 r.-Kodeks postępowania administracyjnego ¹¹ zawiera szereg przepisów służących ochronie interesów stron w postępowaniu administracyjnym. Wśród nich możemy wymienić (dla przykładu) prawo stron do czynnego udziału w każdym stadium postępowania (art.10 §1), prawo przeglądania akt sprawy (art.73 §1), możliwość przesłuchiwania świadków przez organ prowadzący sprawę (art.75 i następne), obowiązek uzasadnienia decyzji (art.107 § 1). Jednakże od zasad tych występuje kilka wyjątków , przy czym mogą one służyć ochronie interesów państwa lub interesów jednego z uczestników postępowania. W myśl art. 74 § 1 Kpa - przepisu art.73 przyznającego stronom prawo przeglądania akt sprawy nie stosuje się do akt objętych ochroną tajemnicy państwowej, a także do innych akt, które organ wyłączy ze względu na ważny interes państwowy. Wprawdzie w art.74 § 1 mowa jest wprost tylko o tajemnicy państwowej, ale nie ma żadnej wątpliwości, że organowi nie wolno ujawnić oso-

bom nie uprawnionym również innych tajemnic, ustanowionych przepisami prawa. W przypadku „innych akt, które organ wyłączy ze względu na interes państwowy” - organ musi dokonać oceny, czy interes ten „ważny” i czy występuje potrzeba ochrony określonych wiadomości przed uczestnikami postępowania. Potwierdził to stanowisko Naczelny Sąd Administracyjny wyrokiem z dnia 29 marca 2001 r. (II SA 2580/2001) stwierdzając że, organ administracji państwowej nie ma obowiązku sporządzania i wydawania stronie postępowania administracyjnego nie uwierzytelnionych kserokopii dokumentów z akt postępowania. W wyżej wymienionym wyroku, Naczelny Sąd Administracyjny wyjaśnił, że obowiązujące przepisy art. 73 kpa przewidują dwa odrębne stany faktycznoprawne i związane z nimi obowiązki organu administracji publicznej oraz odpowiednie uprawnienia strony. Zgodnie z § 1 tego artykułu organ administracji publicznej obowiązany jest umożliwić stronie w każdym stadium postępowania przeglądanie akt sprawy oraz sporządzenie z nich notatek i odpisów. W myśl natomiast § 2 strona może żądać uwierzytelnienia sporządzanych przez siebie odpisów z akt sprawy lub wydania jej z akt sprawy uwierzytelnionych odpisów, o ile jest to uzasadnione ważnym interesem strony.

Podnosząc wspomnianą wyżej zasadniczą różnicę obu omawianych unormowań, sąd akcentuje jedynie, że przepis art. 73 § 1 kpa przyznający stronom, obok możliwości przeglądania akt, także prawo sporządzania z nich notatek i odpisów, pozostawia im te uprawnienia do własnej realizacji. Rola organu administracji kończy się tu na zapewnieniu stronom możliwości skorzystania z tych uprawnień, w tym utrwalenia na własny użytek wiadomości (materiałów) zawartych w aktach przez ich notowanie, wykonywanie odpisów (obrysów). W tym zakresie nie ma żadnych ograniczeń. Sprawą otwartą natomiast jest kwestia stosowanej techniki w tym względzie. W ocenie sądu, skoro strona ma prawo sporządzać notatki lub odpisy z wszelkich pism znajdujących się w aktach sprawy, to tym samym brak jest podstaw do odmowy sporządzenia tychże pism za pomocą kserokopiarki, jak i innych nowoczesnych urządzeń służących do powielania i gromadzenia materiałów oraz informacji. Strona postępowania nie może jednak żądać - zdaniem NSA - aby takie kserokopie wykonywał i dostarczał sam organ administracji. Innymi słowy, nie ma on takiego obowiązku, gdyż sporządzanie notatek czy odpisów z akt postępowania przepis pozostawił stronie, niezależnie od rodzaju użytych do tego środków technicznych. Tym samym wyraźnie zostały rozgraniczone obowiązki organu administracji (umożliwienie przeglądania akt i sporządzania z nich notatek i odpisów) i uprawnienia strony (do przeglądania akt oraz sporządzania notatek i odpisów). Strona postępowania może natomiast domagać się jedynie uwierzytelnienia spo-

strony (do przeglądania akt oraz sporządzania notatek i odpisów). Strona postępowania może natomiast domagać się jedynie uwierzytelnienia sporządzonych przez siebie (w różny sposób, nie wyłączając nowoczesnych środków techniki) odpisów (w tym kserokopii) z akt sprawy lub wydania jej z akt sprawy uwierzytelnionych odpisów, ale tylko wtedy, gdy uzasadni to swoim ważnym interesem. Kontrola organu administracyjnego w zakresie uwierzytelniania odpisów lub wydawania takowych z akt sprawy wynika z tego, że w ten sposób powstają nowe dokumenty, które mogą być wykorzystane poza prowadzonym postępowaniem.

Wyjątek od zasady jawności przewiduje art. 74 kpa. Ograniczenie wglądu do akt stosuje się w sprawach objętych ochroną tajemnicy państwowej, a także do innych akt, które organ administracji państwowej wyłączy ze względu na ważny interes państwowy. Odmowa umożliwienia stronie przeglądania akt sprawy, sporządzania z nich notatek i odpisów, uwierzytelnienia tych odpisów lub wydania uwierzytelnionych odpisów następuje w drodze postanowienia, na które przysługuje zażalenie. Cytowany przepis wyraźnie odróżnia wyłączenia od przeglądania przez stronę akt sprawy objętych tajemnicą państwową od tych, które podlegają wyłączeniu w celu ochrony ważnego interesu państwowego. W przeciwnym wypadku powstałoby pole do nadużyć dla organów administracji państwowej. (...) Można wprawdzie stosować ograniczenie wynikające z art. 74 § 1 kpa także w stosunku do dokumentów, które nie są objęte tajemnicą państwową lub służbową, lecz tylko wówczas, gdy wyłączenie takie jest konieczne ze względu na ważny interes państwowy, interes społeczny, interes jednostki organizacyjnej lub obywatela. Kierownicy państwowych, spółdzielczych lub społecznych jednostek organizacyjnych ustalają wykazy rodzajów wiadomości stanowiących tajemnicę służbową, występujących w orzecznictwie Sądu Najwyższego i Naczelnego Sądu Administracyjnego przyjmuje się, że przy rozpatrywaniu spraw dotyczących tajemnicy służbowej sąd ma prawo oceny, czy faktycznie wystąpiły przesłanki dla stwierdzenia tego typu tajemnicy. Akta sprawy powinny zawierać materiał, z którego by wynikało, jakimi względami na interes publiczny kierował się organ, wydając niekorzystną dla strony decyzję.

W postępowaniu administracyjnym swoje tajemnice mogą mieć także świadkowie (art. 82 i 83 Kpa). W myśl art. 82, świadkami w postępowaniu nie mogą być m.in.:

- osoby zobowiązane do zachowania tajemnicy państwowej i służbowej - na okoliczności objęte tajemnicą, jeżeli nie zostały zwolnione z obowiązku zachowania tajemnicy, - duchowni - co do faktów objętych tajemnicą spowie-

dzi. Art.83 § 1 Kpa umożliwia odmowę zeznań w charakterze świadka niektórym osobom, będącym krewnymi lub powinowatymi strony, szczególnie wymienionym w tym przepisie (np. małżonek, zstępni, wstępni, powinowaci pierwszego stopnia). Świadek może również odmówić odpowiedzi na pytania (art.83 § 2), jeżeli odpowiedź mogłaby narazić jego samego lub jego bliskich (wymienionych w §1) na odpowiedzialność karną, hańbę lub bezpośrednią szkodę majątkową albo spowodować naruszenie obowiązku zachowania prawnie chronionej tajemnicy zawodowej.

3.2. Ograniczenia wynikające z przepisów ustawy - Prawo o aktach stanu cywilnego

Ustawa z dnia 29 września 1986 r.- Prawo o aktach stanu Cywilnego^{12/} w art.18 ust.1 zawiera zapis, że "akt stanu cywilnego (akt urodzenia, małżeństwa, zgonu) powinien zawierać tylko dane wymagane przez prawo (są one ograniczone do minimum -por.art.40), w szczególności nie można zamieszczać w nich danych naruszających dobra osobiste. Księgi stanu cywilnego można udostępniać w celu przeglądania tylko upoważnionym przedstawicielom organów państwowych oraz instytucji naukowych, za zezwoleniem kierownika USC (art.25). Skreślony akt stanu cywilnego nie podlega ujawnieniu i nie wydaje się z niego odpisów (art.37). Jeżeli nie nastąpiło uznanie dziecka (urodzonego poza małżeństwem) lub sądowe ustalenie ojcostwa, do aktu urodzenia wpisuje się jako imię ojca - imię wskazane przez przedstawiciela ustawowego dziecka, a z braku takiego wskazania - jedno z imion zwykle w kraju używanych (art.42 ust.2).

Sąd Najwyższy przy udziale prokuratora, po rozpoznaniu wniosku Ministra Sprawiedliwości z dnia 8 lipca 1994 r. S/R III 7001/39/94 o rozstrzygnięciu zagadnienie prawne:

1. Czy w świetle art. 48 ust. 2 w związku z art. 47 ust. 2 ustawy z dnia 29 września 1986 r. - Prawo o aktach stanu cywilnego (Dz. U. 1986 r. Nr 36 poz. 180 z późn. zm.) dla dziecka przysposobionego przez męża matki lub żonę ojca sporządza się nowy akt urodzenia?

Rozstrzygnięcie: „nowy akt urodzenia sporządza się również dla dziecka przysposobionego przez męża matki lub żonę ojca, jeżeli przez przysposobienie powstają skutki określone w art.121 k.r.o.

2. Czy, w razie pozytywnej odpowiedzi na powyższe pytanie, dotychczasowy a dziecka podlega skreśleniu (art. 48 ust. 3 powołanej ustawy)?

Rozstrzygnięcie: „w takiej sytuacji dotychczasowy akt urodzenia nie podlega skreśleniu”.

Przedstawione w pytaniach prawnych Ministra Sprawiedliwości wątpliwości wynikały z bardzo niedoskonałego pod względem legislacyjnym rozwiązania przyjętego w art. 47 i 48 (prawa o aktach stanu cywilnego) - polegającego na podwójnym odesłaniu, w którego wyniku nie było jasne, którą normę należy zastosować.

W orzecznictwie Sądu Najwyższego konsekwentnie przyjmowano brak podstaw prawnych do sporządzenia nowego aktu urodzenia dziecka w wypadkach przysposobienia pasierba, przy czym SN zajmował się tym zagadnieniem na skutek rewizji nadzwyczajnych wnoszonych przez Ministra Sprawiedliwości od postanowienia o przysposobieniu pasierba w części dotyczącej sporządzenia nowego aktu urodzenia. Udzielając odpowiedzi na przedstawione pytania prawne SN uznał, że należy mieć na względzie: Po pierwsze, jednym z podstawowych założeń nowoczesnej regulacji adopcji jest zasada tajemnicy tego zdarzenia. Polega ona na ukryciu faktu, że przysposabiający nie jest naturalnym rodzicem przysposobionego zarówno przed otoczeniem, jak i jego rodzicami naturalnymi. Dobra te są wyżej przez zainteresowanych cenione od dobra w postaci „biologicznej” tożsamości człowieka. Po drugie, przepisy art. 47-49 prawa o aktach stanu cywilnego mają charakter norm regulujących następstwa czynności prawnych dokonanych na podstawie kodeksu rodzinnego i opiekuńczego. Nie normują one z istoty swej zasad i przesłanek prawnych przysposobienia. Przepisy ustawy o aktach stanu cywilnego zawierają natomiast unormowanie problemów techniczno-organizacyjnych, związanych z orzeczeniem przysposobienia w zakresie ujawnienia takiego orzeczenia w księgach stanu cywilnego i tylko z tego względu zawierają sformułowania kodeksowe dotyczące poszczególnych postaci przysposobienia.

Po trzecie, przysposobienie pasierba może występować na tle bardzo różnych stanów faktycznych (np. adopcja przez męża lub żonę rodzica naturalnego w następstwie rozvodu rodziców biologicznych, adopcja przez pozostałego przy życiu męża lub żonę matki lub ojca, adopcja dziecka, adopcja niepełnoletniego).

Po czwarte, podzielić należy pogląd, że trudno przyjąć istnienie takich stanów faktycznych, w których przysposobienie pasierba następowałoby po „blankietowej” zgodzie rodziców - prowadziłoby to bowiem do fikcyjnego kwalifikowania zgody z istoty rzeczy ukierunkowanej na określoną osobę, jako zgody „blankietowej”. Przyjąć zatem należy założenie, że wówczas gdy przysposabia mąż matki lub żona ojca, niedopuszczalne jest orzeczenie przysposobienia pełnego, nierozwiązywalnego - rodzic, który pragnie, by jego dziecko zostało związane węzłem prawnym adopcji ze swym ojczymem lub macochą, nie wyraża zgody in blanco, lecz godzi się na to wyraźnie w to-

ku wszczętego już postępowania adopcyjnego.

Natomiast w razie przysposobienia pełnego dotychczasowy akt urodzenia pozostaje w mocy i jedynie na jego marginesie umieszcza się stosowną wzmiankę o przysposobieniu (art. 47 ust. 1 prawa o aktach stanu cywilnego).

Problem, że pełne zatarcie naturalnego pochodzenia dziecka następuje wyraźnie tylko przy całkowitym przysposobieniu w razie wspólnego przysposobienia przez małżonków, ale nie wówczas, gdy adopcji dokonał jeden z małżonków lub osoba nie pozostająca w związku małżeńskim.

3.3. Ograniczenia wynikające z przepisów ustawy - o ochronie informacji niejawnych

W myśl art.2 kpt. 1 ustawy z dnia 22 stycznia 1999 r. o ochronie informacji niejawnych^{13/}, tajemnicą państwową jest informacja niejawna określona w wykazie stanowiącym załącznik nr 1 do tej ustawy, której nieuprawnione ujawnienie może spowodować istotne zagrożenie dla podstawowych interesów Rzeczypospolitej Polskiej, a w szczególności dla niepodległości lub nienaruszalności terytorium, interesów obronności, bezpieczeństwa państwa i obywateli, albo narazić te interesy na co najmniej znaczną szkodę. Informacje zaklasyfikowane jako stanowiące tajemnicę państwową oznacza się (art.23 ust.1) klauzulą „ściśle tajne” lub „tajne”. Według art.2 pkt 2 tej ustawy, tajemnicą służbową jest informacja niejawna nie będąca tajemnicą państwową, uzyskana w związku z czynnościami służbowymi albo wykonywaniem prac zleconych, której nieuprawnione ujawnienie mogłoby narazić na szkodę interes państwa, interes publiczny lub prawnie chroniony interes obywateli albo jednostki organizacyjnej (wymienionej w art.1 ust.2). Informacje zaklasyfikowane jako stanowiące tajemnicę służbową oznacza się (art.23 ust.2) klauzulą: - „poufne” - w przypadku gdy ich nieuprawnione ujawnienie spowodowałoby szkodę dla interesów państwa, interesu publicznego lub prawnie chronionego interesu obywateli, - „zastrzeżone” - w przypadku gdy ich nieuprawnione ujawnienie mogłoby spowodować szkodę dla prawnie chronionych interesów obywateli albo jednostki organizacyjnej. Tajemnice państwowe i służbowe mogą być udostępniane wyłącznie osobie dającej rękojmię zachowania tajemnicy i tylko w zakresie niezbędnym do wykonywania przez nią pracy lub pełnienia służby na zajmowanym stanowisku albo innej zleconej pracy (art.3). Rękojmią zachowania tajemnicy oznacza spełnienie ustawowych wymogów dla zapewnienia ochrony informacji niejawnych przed ich nieuprawnionym ujawnieniem (art.2 pkt 4). Dostęp do informacji niejawnych, odrębnie dla każdej klauzuli tajności, określa kierownik jednostki organizacyjnej (art.26 ust 1).

- Ordynacja podatkowa

W myśl art.129 ustawy z 29 sierpnia 1997 - Ordynacja Podatkowa14/, postępowanie podatkowe jest jawne tylko dla Stron. Ustawa ta zawiera również bardzo szczegółową, rozbudowaną regulację poświęconą tajemnicy skarbowej (dział VII -Tajemnica skarbowa oraz dział VIII -Przepisy karne). Zgodnie z art. 293 §1 tej ustawy, za tajemnicę skarbową ustawodawca przyjmuje indywidualne dane zawarte w deklaracji oraz innych dokumentach składanych przez podatników lub inkasentów. Krąg podmiotów zobowiązanych do przestrzegania tajemnicy skarbowej formułuje art. 294. Są nimi:

- pracownicy urzędów skarbowych oraz izb skarbowych,
- przewodniczący zarządów jednostek samorządu terytorialnego oraz pracownicy
- samorządowych służb finansowych,
- członkowie samorządowych kolegiów odwoławczych, a także Pracownicy biur tych kolegiów,
- minister finansów oraz pracownicy ministerstwa finansów,
- osoby, które na podstawie odrębnych przepisów odbywają praktykę zawodową w ministerstwie finansów lub organach podatkowych. Do przestrzegania tajemnicy skarbowej zobowiązane są również inne osoby, którym udostępniono informacje objęte tajemnicą skarbową, chyba że na ich ujawnienie zezwala przepis prawa (art.294 §4). Ustawa ustanawia bardzo surową odpowiedzialność karną za ujawnienie tajemnicy skarbowej przez osoby obowiązane do jej zachowania - do 5 lat pozbawienia wolności (art.306)W piśmie Ministerstwa Finansów z dnia 26 marca 1998 r. (FB 1/235/CH/98), które skierowano do podległych służb i jednostek organizacyjnych wyjaśniono że:

1. Tajemnicą skarbową objęte są:

- 1) dane zawarte w deklaracjach oraz innych dokumentacjach składanych przez podatników, płatników lub inkasentów oraz uzyskane z innych źródeł; zgodnie z art. 293 § 1 i 2 pkt 1 i 4 ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. - Ordynacja podatkowa (Dz. U. 1997 r. Nr 137 poz. 926), dalej zwanej ustawą OP
- 2) akta spraw prowadzonych przez organy podatkowe i organy kontroli skarbowej; zgodnie z art. 293 § 2 pkt 2 i 3 ustawy OP, a także art. 34a ust. 3 ustawy z dnia 28 września 1991 r. o kontroli skarbowej (dalej zwaną ustawą o KS), w brzmieniu nadanym ustawą z dnia 7 listopada 1996 r. o zmianie ustawy o kontroli skarbowej i niektórych innych ustaw (Dz. U. 1996 r. Nr 152 poz. 720)

ustawy o kontroli skarbowej i niektórych innych ustaw (Dz. U. 1996 r. Nr 152 poz. 720)

3) informacje sporządzane i przetwarzane w ramach kontroli skarbowej; zgodnie z art. 34 ust. 1, art. 7 i art. 20 ust. 2 ustawy o KS

4) informacje przekazane organom podatkowym przez osoby prawne, jednostki organizacyjne nie mające osobowości prawnej oraz osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą lub wykonujące wolny zawód o zdarzeniach wynikających ze stosunków cywilnoprawnych albo z prawa pracy, mogących mieć wpływ, na powstanie obowiązku podatkowego lub wysokość zobowiązania podatkowego osób lub jednostek, z którymi zawarto umowę oraz o umowach zawartych z osobami zagranicznymi; zgodnie z art. 82 § 1 ustawy OP

5) wystąpienia naczelników urzędów skarbowych, Generalnego Inspektora Kontroli Skarbowej i dyrektorów urzędów kontroli skarbowej do banków, domów (biur) maklerskich, towarzystw funduszy powierniczych i towarzystw funduszy inwestycyjnych o udzielenie informacji i uzyskane tą drogą informacje; zgodnie z art. 182 oraz art. 184 § 2 i 4 ustawy OP, art. 33 i 33a ustawy o KS

6) informacje o powstaniu zobowiązań podatkowych przekazane organom podatkowym przez sądy, komorników sądowych i notariuszy oraz wystąpienia o informacje z zakresu działalności gospodarczej i informacje uzyskane tą drogą przez dyrektora urzędu kontroli skarbowej od wydawców i redaktorów; zgodnie z art. 84 ustawy OP oraz art. 35 ustawy o KS

7) wystąpienia o informacje oraz otrzymane tą drogą informacje dotyczące numerów rachunków bankowych osób prawnych, jednostek organizacyjnych nie posiadających osobowości prawnej oraz osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą lub wykonujących wolny zawód oraz danych umożliwiających identyfikację posiadaczy tych rachunków; zgodnie z art. 82 § 2 i 3 ustawy OP

8) wystąpienia do instytucji finansowych o udzielenie informacji o zdarzeniach stanowiących podstawę do skorzystania przez podatnika z ulg podatkowych, jeżeli zostało wykazane w deklaracjach złożonych przez podatnika i informacje uzyskane tą drogą; zgodnie z art. 275 § 2 i 3 ustawy OP.

2. Klauzulą „Tajemnica skarbowa” oznacza się tylko niżej wymienione dokumenty (materiały, dyskietki, taśmy) zawierające informacje stanowiące tajemnicę skarbową:

1) pisemne żądanie naczelnika urzędu skarbowego wydane w związku z postępowaniem podatkowym dotyczące posiadanych rachunków bankowych

lub rachunków oszczędnościowych, liczby tych rachunków, a także obrotów i stanów tych rachunków, posiadanych rachunków pieniężnych lub rachunków papierów wartościowych, liczby tych rachunków, a także obrotów i stanów tych rachunków, zawartych umów kredytowych lub umów pożyczek pieniężnych, a także umów depozytowych, nabytych za pośrednictwem banków akcji Skarbu Państwa lub obligacji Skarbu Państwa, a także obrotu tymi papierami wartościowymi, obrotu wydanymi przez banki certyfikatami depozytowymi lub innymi papierami wartościowymi; zgodnie z art. 182, art. 184 § 2 ustawy OP

2) pisemne żądanie Generalnego Inspektora Kontroli Skarbowej lub dyrektora urzędu kontroli skarbowej o udostępnienie informacji o podatniku w zakresie posiadanych rachunków bankowych, oszczędnościowych, papierów wartościowych (liczby obrotów i stanów tych rachunków, zawartych umów kredytowych i umów pożyczki oraz depozytowych, nabytych akcji i obligacji Skarbu Państwa, a także obrotów papierami wartościowymi) przez banki, firmy maklerskie i towarzystwa funduszy powierniczych i wszystkie dokumenty zawierające uzyskane tą drogą informacje; zgodnie z art. 33 ust. 4 i 33a ust. 4 ustawy o KS

3) pisemne żądanie organu podatkowego przekazania informacji dotyczących numerów rachunków bankowych osób prawnych, jednostek organizacyjnych nie posiadających osobowości prawnej oraz osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą lub wykonujących wolny zawód, oraz przekazania danych umożliwiających identyfikację posiadaczy tych rachunków; zgodnie z art. 82 § 2 ustawy OP

4) żądanie urzędu skarbowego przekazania informacji o zdarzeniach stanowiących podstawę do skorzystania przez podatnika z ulg podatkowych, jeżeli zostały wykazane w deklaracji złożonej przez podatnika; zgodnie z art. 275 § 2, 3 i 4 ustawy OP

5) pisemne żądanie Ministra Finansów oraz upoważnionego jego przedstawiciela udzielenia informacji w razie wystąpienia władz podatkowych państw obcych - w zakresie i na zasadach wynikających z umów o unikaniu podwójnego opodatkowania; zgodnie z art. 82 § 3 i 4 ustawy OP

6) dokumenty z informacjami nadesłanymi w związku z żądaniami określonymi w pkt 1) - 5) lub pozyskanymi od podatnika, o ile zostaną nadesłane bez nadania jakiegokolwiek klauzuli, w tym także odpowiedzi negatywne udzielone w trybie art. 185 ustawy OP, o ile ich treść umożliwia identyfikację podmiotu, wobec którego wdrożono postępowanie podatkowe; ze względu na szczególnie sposób udostępniania, przesyłania i przechowywania tych dokumentów

7) akta spraw skarbowych zawierające informacje wymienione w pkt 1) -6)

ust. 1 i 3 ustawy o KS

8) akta spraw lub informacje stanowiące tajemnicę skarbową, które nie zawierają informacji wymienionych w kpt. 1) - 6) ale przekazywane są organom pozaresortowym; zgodnie z art. 298 pkt 4, 5, 6, 7, art. 299 § 3 i 4, art. 300 ustawy OP oraz art. 34b ust. 4 ustawy o KS

9) dokumenty zawierające informacje o stanie i numerach kont podatnika oraz o rachunkach bankowych, obrotach i stanach na tych rachunkach, o umowach w bankach, domach maklerskich, towarzystwach funduszy powierniczych i funduszy inwestycyjnych, uzyskane bezpośrednio od zainteresowanego; ze względu na konieczność szczególnej ochrony prawnej i szczególnie tryb postępowania przy przesyłaniu, udostępnianiu oraz przechowywaniu dokumentów zawierających tego rodzaju informacje na podstawie art. 82 § 1 w związku z art. 182 ustawy OP oraz art. 16 ust. 3, art. 17 ust. 1 i 4 w związku z art. 33 i 33a ustawy o KS

3. Obowiązują następujące zasady ewidencji i przesyłanie dokumentów zawierających tajemnicę skarbową:

1) przesyłki zawierające dokumenty z wiadomościami stanowiącymi tajemnicę skarbową ewidencjonuje się w jawnym dzienniku korespondencji;

2) jedynie dokumenty i materiały oznaczone klauzulą „Tajemnica skarbową” ewidencjonuje się w „Dzienniku korespondencji” przesyłek poufnych (w razie występowania wielu przesyłek można założyć odrębny „Dziennik korespondencji” dla tego rodzaju przesyłek) lub w „Dzienniku ewidencji”; dzienniki te powinny być zarejestrowane w „Rejestrze teczek dokumentów niejawnych, dzienników i ksiąg ewidencyjnych”;

3) dokumenty wytoczone na potrzeby własne (kopie, rękopisy), oznaczone klauzulą „Tajemnica skarbową”, ewidencjonuje się w „Dzienniku ewidencji wykonanych dokumentów”;

4) akta spraw zawierające dokumenty oznaczone klauzulą „Tajemnica skarbową” przesyła się pocztą w trybie przewidzianym dla dokumentów zawierających wiadomości stanowiące tajemnicę służbową (poufnych) - jako przesyłki polecane, z zaznaczeniem na kopercie wewnętrznej klauzuli tajności;

5) akta spraw zawierające dokumenty z klauzulą „Tajemnica skarbową” - w granicach jednej miejscowości lub w ramach resortu finansów - można przekazywać bezpośrednio osobom uprawnionym za pokwitowaniem na kopii pisma przewodniego lub w książce doręczeń (jeśli taka jest prowadzona), z dokonaniem odpowiedniej adnotacji w dzienniku korespondencji, w którym był zarejestrowany dokument oznaczony klauzulą „Tajemnica skarbową”, lub przekazać uprawnionej osobie po pokwitowaniu bezpo-

średnio w dzienniku korespondencji, przesyłki takie mogą być także doręczane za pokwitowaniem w wykazie przesyłek;

6) dokumenty oznaczone klauzulą „Tajemnica skarbową” mogą być dostarczane za pokwitowaniem uprawnionym ustawowo adresatom bezpośrednio przez pracowników jednostki organizacyjnej, jednak powinny być zabezpieczone w sposób uniemożliwiający zapoznanie się osób nieupoważnionych z ich treścią;

7) fakt wyłączenia z akt sprawy po jej zakończeniu dokumentów oznaczonych klauzulą „Tajemnica skarbową” odnotowuje się każdorazowo w spisie akt sprawy, z zaznaczeniem imiennie, kto (GIKS, dyrektor UKS, naczelnik US) i kiedy wyłączył dany dokument i fakt ten potwierdza się podpisem i datą; zgodnie z art. 296 ustawy OP i art. 33b ust. 3 ustawy o KS

8) ponowne włączenie do akt sprawy dokumentów oznaczonych klauzulą „Tajemnica skarbową” następuje wyłącznie w celu przekazania akt uprawnionym podmiotom w przypadkach określonych w art. 297 § 1 ustawy OP i art. 34a ust. 1 ustawy o KS; zgodnie z art. 296 § 3 ustawy OP i art. 33b ust. 4 ustawy o KS

9) dokumenty oznaczone klauzulą „Tajemnica skarbową” przesyła się w trybie przewidzianym dla dokumentów zawierających wiadomości stanowiące tajemnicę służbową (art. 82 § 4 ustawy OP oraz art. 33 ust. 4 ustawy o KS), co wyklucza ich przesyłanie technicznymi środkami łączności nie gwarantującymi kryptograficznego zabezpieczenia informacji; zgodnie z § 5 zarządzenia nr 60/83 Ministra Spraw Wewnętrznych z dnia 29 czerwca 1983 r.

4. Zasady udostępniania dokumentów zawierających tajemnicę skarbową:

1) dostęp do dokumentów zawierających informacje pozyskane z instytucji finansowych i oznaczonych klauzulą „Tajemnica skarbową” w toku postępowania podatkowego przysługuje wyłącznie pracownikowi załatwiającemu sprawę, jego bezpośredniemu przełożonemu oraz naczelnikowi urzędu skarbowego; zgodnie z art. 295 ustawy OP

2) w toku postępowania karnego skarbowego lub kontrolnego, prowadzonego przez inspektora skarbowego, dostęp do informacji oznaczonych klauzulą „Tajemnica skarbową” przysługuje pracownikowi prowadzącemu postępowanie, jego przełożonym oraz Generalnemu Inspektorowi Kontroli Skarbowej; zgodnie z art. 33b ust. 1 ustawy o KS

3) udostępnianie akt zawierających tajemnicę skarbową innym jednostkom organizacyjnym resortu lub upoważnionym instytucjom pozaresortowym oraz stronom odbywa się ściśle według trybu i zasad ustalonych w art. 178, 179, 297, 298, 299 i 300 ustawy OP oraz art. 34a i 34b ustawy o KS;

4) organ podatkowy obowiązany jest umożliwić stronie przeglądanie akt sprawy oraz sporządzanie z nich notatek, kopii lub odpisów w lokalu organu podatkowego w obecności pracownika tego organu. Przepisów tych nie stosuje się do znajdujących się w aktach sprawy dokumentów objętych ochroną tajemnicy państwowej, a także do innych dokumentów, które organ podatkowy wyłączy z akt sprawy ze względu na interes publiczny; w wypadku konieczności wydania stronie odpisów lub kopii akt sprawy dokumentom kopiowanymi nie nadaje się klauzuli „Tajemnica skarbową”, jednak na oryginałach dokumentów stwierdza się wystawienie kopii (odpisu), a fakt jej wydania powinien być pokwitowany podpisem strony z podaniem daty, serii i numeru dokumentu tożsamości odbiorcy (strony); zgodnie z art. 178 i art. 179 ustawy OP.

5. Przechowywanie dokumentów zawierających tajemnicę skarbową:

1) dokumenty stanowiące tajemnicę skarbową w rozumieniu art. 82 § 3, art. 182, 184 i 185 i art. 275 ust. 2 i 3 ustawy OP oraz art. 33 i 33a ustawy o KS (oznaczone klauzulą „Tajemnica skarbową”) po zakończeniu sprawy naczelnik US, Generalny Inspektor Kontroli Skarbowej, dyrektor UKS wyłącza z akt i przechowuje w sejfie (kasie) pancerniej; zgodnie z art. 296 § 2 ustawy OP i art. 33b ust. 3 ustawy o KS

2) akta spraw, tj. dokumentację postępowania karnego skarbowego i podatkowego oraz akta kontroli skarbowej, należy przechowywać jak dokumenty zawierające wiadomości stanowiące tajemnicę służbową (poufne) w drewnianych, plombowanych szafach lub biurkach; zgodnie z art. 296 § 1 ustawy OP oraz art. 33b ust. 2 ustawy o KS

3) ogół dokumentów nie wymienionych w pkt 1) oraz nie zawierających dokumentów wymienionych w pkt 2), które dotyczą podatków PIT, CIT, VAT oraz dokumentacji identyfikacyjnej NIP powinien być przechowywany w plombowanych pomieszczeniach budynków o konstrukcji trwałej (muruwanych); 4) dokumentację (akta, materiału) zawierającą dane objęte tajemnicą skarbową po zakończeniu sprawy przechowuje się w kancelariach przez okres 2 lat. Po tym okresie do akt spraw należy włączyć dokumenty oznaczone klauzulą „Tajemnica skarbową” (wcześniej przechowywane w sejfach lub kasach pancernych), oznaczyć kategorię i okres przechowywania i przekazać do zakładowej składnicy akt. Składnica akt (pomieszczenia), w których przechowywane są akta z dokumentami oznaczonymi klauzulą „Tajemnica skarbową”, powinna odpowiadać warunkom określonym w § 43 i 44 Instrukcji w sprawie szczegółowego trybu i sposobu postępowania z wiadomościami stanowiącymi tajemnicę państwową, służbową i skarbową w MF oraz jednostkach organizacyjnych resortu finansów (załącznik do za-

rządzenia nr 11 Ministra Finansów z dnia 14 marca 1997 r.). Dokumentacja NIP jest przechowywana zgodnie z decyzją nr 2/ON MF z dnia 31 stycznia 1996r.

6. Zasady postępowania z aktami spraw podatkowych i kontroli skarbowej zawierających dokumenty o różnych klauzulach tajności:

1) w przypadkach, w których akta spraw podatkowych i kontroli skarbowej zawierają dokumenty oznaczone różnymi klauzulami tajności, akta te (teczki) oznacza się klauzulą najwyższego stopnia tajności według gradacji: „Tajne”, „Poufne”. Akta (teczka) sprawy powinny posiadać wykaz dokumentów (spis akt) z zaznaczeniem klauzuli tajności każdego dokumentu;

2) akta (teczki) wymienione w ppkt. 1) przechowuje się zgodnie z przepisami o ochronie tajemnicy państwowej i służbowej, odpowiednio do klauzuli tajności; zgodnie z zarządzeniem nr 60 Ministra Spraw Wewnętrznych z dnia 29 czerwca 1983 r. w sprawie szczegółowych zasad i sposobu postępowania z wiadomościami stanowiącymi tajemnicę państwową i służbową - rozdział VII.

3.5. Ograniczenia wynikające z ustawy

- O statystyce publicznej

Ustawa z dnia 29 czerwca 1995 r. o statystyce publicznej 15/w art.10 podaje definicję tajemnicy statystycznej. Zgodnie z tym przepisem, zbierane i gromadzone w badaniach statystycznych statystyki publicznej dane indywidualne i dane osobowe są poufne i podlegają szczególnej ochronie, dane te mogą być wykorzystywane wyłącznie do opracowań, zestawień i analiz statystycznych oraz do tworzenia przez służby statystyki publicznej operatu do badań statystycznych prowadzonych przez służby, udostępnianie lub wykorzystywanie danych indywidualnych i danych osobowych dla innych niż podane celów jest zabronione. Nie mogą być publikowane ani udostępniane uzyskane w badaniach statystycznych statystyki publicznej informacje statystyczne możliwe do powiązania i zidentyfikowania ich z konkretną osobą oraz dane indywidualne, charakteryzujące wyniki ekonomiczne działalności podmiotów gospodarki narodowej prowadzących działalność gospodarczą, w szczególności jeżeli na daną agregację składa się mniej niż trzy podmioty lub udział jednego podmiotu w określonym zestawieniu jest większy niż trzy czwarte całości (art.38). Naruszenie ustawy stanowi przestępstwo zagrożone karą pozbawienia Wolności do trzech lat (art.54) przy czym naruszenie tajemnicy statystycznej w celu osiągnięcia korzyści majątkowej podlega su-

rowszej odpowiedzialności karnej (art.55).

3.6. Ograniczenia wynikające z ustawy

- O pomocy społecznej

Przepisy ustawy z dnia 29 listopada 1990 r. o pomocy Społecznej^{16/} upoważniają ośrodek pomocy społecznej do zbierania (przed podjęciem decyzji w sprawie udzielenia pomocy) informacji o stanie zdrowia osoby ubiegającej się o świadczenie, poprzez przeprowadzenie wywiadu środowiskowego (rodzinnego), który przeprowadza pracownik socjalny (art.43 ust.3). W przypadku , gdy osoba lub rodzina ubiegająca się o pomoc nie wyrażają zgody na zbieranie danych osobowych w zakresie ustalonym przepisami ustawy , kierownik ośrodka pomocy społecznej może wydać decyzję odmawiającą przyznania pomocy (art.43 ust.3b), nie ma to jednak zastosowania do osób z zaburzeniami psychicznymi, określonymi w odrębnych przepisach (art.43 ust.3c). Ustawa nakazuje urzędnikom udzielającym tej pomocy kierować się dobrem osób korzystających z pomocy i ochroną ich dóbr osobistych (zadania te wykonują głównie pracownicy samorządowi). W szczególności ustawa zakazuje podawania do publicznej wiadomości nazwisk osób korzystających z pomocy społecznej oraz rodzaju i zakresu przyznanego świadczenia (art.36). Natomiast pracownik socjalny jest zobowiązany zachować w tajemnicy informacje uzyskane w toku czynności zawodowych , także po ustaniu zatrudnienia (art.49b).

3.7. Ograniczenia wynikające z ustawy

- O ochronie konkurencji i konsumentów

Ustawa z dnia 15 grudnia 2000 r o ochronie konkurencji i Konsumentów^{17/} stanowi, że w toku postępowania przed Prezesem Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów (postępowania wyjaśniającego lub antymonopolowego) przedsiębiorcy obowiązani są do udzielania wszelkich koniecznych informacji na żądanie prezesa urzędu (art.45 ust.1). Również organy administracji publicznej są obowiązane do udostępniania prezesowi urzędu znajdujących się w ich posiadaniu akt oraz informacji istotnych dla postępowania toczącego się przed tym organem (art.64). Informacje uzyskane w toku postępowania przez pracowników urzędu podlegają ochronie na podstawie przepisów o ochronie informacji niejawnych.

3.8. Ograniczenia wynikające z ustawy

- O Najwyższej Izbie Kontroli

Najwyższa Izba Kontroli^{18/}, będąc naczelnym organem kontroli państwowej, kontroluje działalność organów administracji rządowej, Narodowego Banku Polskiego, państwowych osób prawnych i innych państwowych jednostek organizacyjnych (art.2 ust.1). NIK może także kontrolować działalność organów samorządu terytorialnego, samorządowych osób prawnych i innych samorządowych jednostek organizacyjnych (art.2 ust.2). Kontrolę przeprowadzają pracownicy NIK (kontrolerzy) na podstawie imiennego upoważnienia, określającego jednostkę kontrolowaną i podstawę do jej podjęcia (art.30 ust.1).

Pracownik Najwyższej Izby Kontroli jest zobowiązany zachować w tajemnicy informacje, które uzyskał w związku z wykonywaniem obowiązków służbowych. Obowiązek ten trwa również po ustaniu zatrudnienia. Od obowiązku zachowania tajemnicy może zwolnić Prezes Najwyższej Izby Kontroli (art.73).

3.9. Ograniczenia wynikające z ustawy

- O ochronie danych osobowych

W myśl art.1 ust.1 ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. o ochronie danych osobowych^{19/}, każdy ma prawo do ochrony dotyczących go danych osobowych. Przetwarzanie tych danych może mieć miejsce ze względu na dobro publiczne, dobro osoby, której dane te dotyczą lub dobro osób trzecich w zakresie i trybie określonym ustawą (art.2). Ustawa określa zasady postępowania przy przetwarzaniu danych osobowych (rozdział.3), w tym przypadki, w których przetwarzanie danych jest dopuszczalne (art.23) oraz prawa osób fizycznych, których dane osobowe są lub mogą być przetwarzane w zbiorach danych (rozdział 4), a także zasady zabezpieczenia zbiorów osobowych (rozdział 4). Ustawa utworzyła specjalny organ do spraw ochrony danych osobowych - Generalnego Inspektora Ochrony Danych Osobowych, powoływanego przez Sejm za zgodą Senatu (rozdział 2). Zbiory danych osobowych podlegają rejestracji w rejestrze prowadzonym przez Generalnego Inspektora (rozdział 6). Ustawa zawiera również szczególną regulację, dotyczącą przekazywania danych osobowych za granicę (rozdział 7).

W związku z wejściem w życie z dniem 30 kwietnia 1998 r. Cytowanej ustawy. o ochronie danych osobowych oraz - z dniem 15 lipca 1998 r. roz-

porządzenia Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 3 czerwca 1998 r. w sprawie określenia podstawowych warunków technicznych i organizacyjnych, jakim powinny odpowiadać urządzenia i systemy informatyczne służące do przetwarzania danych osobowych 20/ Minister Finansów wydał wytyczne i polecenia służbowe podległym służbom (pismo z dnia 14 września 1998 r.):

1. Zgodnie z art. 7 pkt 4 ustawy o ochronie danych osobowych (uodo) administratorem danych jest organ, instytucja, jednostka organizacyjna, podmiot lub osoba wówczas, gdy decydują o celach i środkach przetwarzania danych osobowych. Status administratora danych posiada zatem każda jednostka podległa Ministrowi Finansów - izba skarbowa, urząd kontroli skarbowej, urząd skarbowy.

Odpowiedzialność za wykonanie obowiązków wynikających z przepisów powołanej ustawy oraz powołanego rozporządzenia spoczywa na kierownikach tych jednostek.

2. W odniesieniu do wszystkich zbiorów danych przetwarzanych w dniu wejścia w życie powołanego rozporządzenia, tj. w dniu 15 lipca 1998 r., istnieje obowiązek wykonania czynności określonych w § 2 tego rozporządzenia, w terminie 3 miesięcy od dnia jego wejścia w życie, tj. do dnia 13 października 1998 r.

Jednocześnie należy zauważyć, iż - zgodnie z § 2 rozporządzenia w związku z art. 2 ust. 2 uodo - rozpoczęcie przetwarzania danych osobowych, w zbiorach danych zakładanych po wejściu w życie rozporządzenia, jest możliwe jedynie w przypadku pełnej zgodności z obowiązującymi przepisami. Dotyczy to zarówno przypadków przetwarzania wspomaganego komputerowo, jak i zbiorów w postaci kartotek, skorowidzów ksiąg, wykazów i innych ewidencji, w tym zawartych w aplikacjach lokalnych, których wdrażania nie zakończono do dnia 14 lipca 1998 r. (niezależnie od momentu zakupu aplikacji i rozpoczęcia wdrożenia). Powyższa zasada dotyczy także zbiorów danych osobowych (w dowolnej postaci) przejmowanych po tym terminie przez nowoutworzone urzędy skarbowe oraz zbiorów danych osobowych zakładanych w tych urządach skarbowych (np. instalacje systemu POLTAX w nowych urządach skarbowych).

3. Powołane wyżej rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 3 czerwca 1998 r. nakłada na administratorów danych obowiązek opracowania i stosowania dwojakiego rodzaju instrukcji:

1) instrukcji postępowania w sytuacji naruszenia ochrony danych osobowych, przeznaczonej dla osób zatrudnionych przy przetwarzaniu danych (§

6 rozporządzenia),

2) instrukcji określającej sposób zarządzania systemem informatycznym, służącym do przetwarzania danych osobowych, ze szczególnym uwzględnieniem wymogów bezpieczeństwa informacji (β 11 i następane rozporządzenia).

4. Zaleca się wyznaczenie w terminie do dnia 30 września 1998 r. administratora bezpieczeństwa informacji odpowiedzialnego za bezpieczeństwo danych osobowych w systemach informatycznych jednostki organizacyjnej.

Administrator będzie wykonywać zadania przewidziane β 3 rozporządzenia. Zaleca się rozważenie celowości powierzenia tych zadań pełnomocnikowi ds. organizacji i przetwarzania danych w urzędzie (umocowanemu zgodnie z decyzją nr 2/NK Ministra Finansów z dnia 12 maja 1998 r. w sprawie wytycznych do działania izb i urzędów skarbowych w zakresie realizacji polityki finansowej 2 ust. 3 zarządzenia nr 11 Ministra Finansów z dnia 14 marca 1997 r. w sprawie szczegółowego trybu i sposobu postępowania z wiadomościami stanowiącymi tajemnicę państwową, służbową i skarbową w Ministerstwie Finansów oraz w jednostkach organizacyjnych resortu finansów) organizacyjnych resortu, permanentną obsługą informacyjną ze strony Ministerstwa Finansów oraz szkoleniem standaryzującym ich funkcjonowanie w kontekście wykonania - przez jednostki organizacyjne resortu - czynności, o których mowa w β 2 przedmiotowego rozporządzenia. Przygotowane zostaną także, przez MF, standardy redakcyjne opracowań dokumentujących wykonanie przedmiotowych czynności.

5. Zaleca się dokonanie, w terminie do 31 grudnia 1998 r., przeglądu indywidualnych zakresów czynności osób zatrudnionych przy przetwarzaniu danych osobowych pod kątem zgodności z β 4 rozporządzenia oraz odnotowania faktu zaznajomienia z przepisami dotyczącymi ochrony danych osobowych.

6. Zaleca się określenie, w terminie do 30 września 1998 r., budynków, pomieszczeń i (lub) części pomieszczeń, tworzących obszar, w obrębie którego przetwarzane są dane osobowe oraz wdrożenie rozwiązań organizacyjnych umożliwiających stosowanie przepisów β 7 rozporządzenia. Zaleca się jednocześnie odstąpienie od stosowania specjalnego oznakowania obiektów i pomieszczeń ujawniającego np. fakt koncentracji w pomieszczeniach sprzętu komputerowego (typu „Sala komputerowa”, „Centrum obliczeniowe”, „Archiwum taśm magnetycznych”).

7. Należy zwrócić uwagę, wykonując czynności przewidziane przepisami uřodo, na przestrzeganie przez pracowników jednostek organizacyjnych resortu finansów zasad określonych obowiązującymi przepisami, których wy-

kaz załącza się. (wykaz pominięty) państwa w 1998 r.) lub urzędnikowi wyznaczonemu do pełnienia funkcji koordynowania i kontroli spraw związanych z ochroną tajemnicy Wskazane jest, aby administrator bezpieczeństwa informacji posiadał niezbędną wiedzę z zakresu informatyki i telekomunikacji, zasad zabezpieczania systemów oraz ochrony danych.

Planowane jest objęcie administratorów bezpieczeństwa informacji, we wszystkich jednostkach.

3.10. Ograniczenia wynikające z ustawy

- O zwalczaniu nieuczciwej konkurencji

Tajemnica przedsiębiorstwa ustanowiona została przepisami ustawy z 16 kwietnia 1993 r. o zwalczaniu nieuczciwej konkurencji²¹. Przez tajemnicę przedsiębiorstwa rozumie się nieujawnione do wiadomości publicznej informacje techniczne, technologiczne, handlowe lub organizacyjne przedsiębiorstwa, co do których przedsiębiorca podjął niezbędne działania w celu zachowania ich poufności (art. 11 ust. 4). Naruszenie tajemnicy przedsiębiorstwa jest jednym z czynów nieuczciwej konkurencji. Ich ogólne wyliczenie zawiera art. 3 ust. 2, a dokładną definicję poszczególnych czynów zamieszczono w kolejnych przepisach ustawy. I tak w myśl art. 11 ust. 1 - czynem nieuczciwej konkurencji jest przekazanie, ujawnienie lub wykorzystanie cudzych informacji stanowiących tajemnicę przedsiębiorstwa albo ich nabycie od osoby nieuprawnionej, jeżeli zagraża istotnym interesom przedsiębiorcy. Kto, wbrew ciążącemu na nim obowiązkowi w stosunku do przedsiębiorcy, ujawnia innej osobie lub wykorzystuje we własnej działalności gospodarczej informację będącą tajemnicą przedsiębiorstwa, jeżeli wyrządza to poważną szkodę przedsiębiorcy, podlega grzywnie, karze ograniczenia wolności albo pozbawienia wolności do lat 2 (art. 23 ust. 1). Tej samej karze podlega, kto uzyskawszy bezprawnie taką informację, ujawnia ją innej osobie lub wykorzystuje we własnej działalności gospodarczej (art. 23 ust. 2).

3.11. Ograniczenia wynikające z ustawy

- Prawo bankowe

Ustawa z dnia 29 sierpnia 1997 r. - Prawo bankowe 22/ zawiera definicję tajemnicy bankowej (art. 104 ust. 1), która obejmuje wiadomości:

- dotyczące czynności bankowych i osób będących stroną umowy, uzyskane w czasie negocjacji oraz związane z zawarciem umowy z bankiem i jej reali-

zacje, z wyjątkiem wiadomości, bez ujawnienia których nie jest możliwe należyte wykonanie zawartej przez bank umowy,

- dotyczące osób, które nie będąc stroną umowy, o której mowa w pkt.1, dokonały czynności pozostających w związku z zawarciem takiej umowy, z wyjątkiem przypadków, gdy ustawa przewiduje ujawnienie takich czynności. Art. 104 ust.1 stanowi również, że banki i osoby w nich zatrudnione oraz osoby, za pośrednictwem których bank wykonuje czynności bankowe, są obowiązane zachować tajemnicę bankową, która obejmuje wszystkie wiadomości.

Zgodnie z postanowieniami tych przepisów tajemnica bankowa obejmuje wszystkie wiadomości, które:

- dotyczą czynności bankowych i osób będących stroną umowy i zostały używane w czasie negocjacji oraz związane z zawarciem umowy z bankiem i jej realizacją, z wyjątkiem wiadomości, bez których ujawnienia nie jest możliwe należyte wykonanie zawartej przez bank umowy;

- dotyczą osób, które nie będąc stroną umowy, o której mowa w pkt 1, dokonały czynności pozostających w związku z zawarciem takiej umowy, z wyjątkiem przypadków, gdy ustawa przewiduje ujawnienie takich czynności.

Obowiązek zachowania tajemnicy bankowej dotyczy również osób, za pośrednictwem których bank wykonuje czynności bankowe. Z powyższego wynika, że występują dwie kategorie osób zobowiązanych do zachowania tajemnicy bankowej. Pierwszą kategorię stanowią banki i osoby w nich zatrudnione, które mają w związku z prowadzoną przez nie działalnością stały dostęp do informacji stanowiących tajemnicę bankową. Drugą kategorią podmiotów są osoby, za pośrednictwem których bank wykonuje czynności bankowe. W tym przypadku osoby takie mają dostęp do informacji stanowiących tajemnicę bankową jedynie w zakresie wykonywanych przez nie czynności bankowych, jeżeli bank zleci im wykonywanie tego typu czynności. Brzmienie powyższych przepisów należy rozpatrywać w świetle postanowień zawartych w załączonej „Informacji administratora danych”. Zawarte jest tam stwierdzenie, że „dane osobowe mogą być przekazane wyłącznie podmiotom wskazanym art. 105 ustawy - Prawo bankowe, a w szczególności do banków i Biura Informacji Kredytowej S.A., chyba że bank otrzymał upoważnienie do przetwarzania swoich danych osobowych w szerszym zakresie”. Na tej podstawie należy przypuszczać, że przekazywanie informacji stanowiących tajemnicę bankową, które stanowią jednocześnie dane osobowe, będzie możliwe po uzyskaniu przez Bank SA stosownej zgody od klientów. Problem ten wiąże się z drugim z aspektów przedmiotowej sprawy.

W celu wyjaśnienia tej sytuacji należy rozważyć wzajemne relacje zacho-

sprawy.

W celu wyjaśnienia tej sytuacji należy rozważyć wzajemne relacje zachodzące pomiędzy przepisami ustawy - Prawo bankowe oraz ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. o ochronie danych osobowych. Wprowadzenie do polskiego systemu prawnego tej ustawy ma na celu zunifikowanie rozwiązań dotyczących zbierania, przechowywania, opracowywania i udostępniania danych osobowych, poprzez które należy rozumieć informacje odnoszące się do osoby fizycznej, której tożsamość jest określona lub można ją ustalić na podstawie tych informacji. Postanowienia ustawy o ochronie danych osobowych znajdują między innymi zastosowanie do osób fizycznych i prawnych, które przetwarzają dane w związku z działalnością zarobkową lub zawodową. Z tego wynika, że przepisy te znajdują zastosowanie również w odniesieniu do banków. Z analizy przepisów powyższej ustawy i przy zestawieniu ich z przepisami ustawy - Prawo bankowe można wnioskować, że niektóre dane objęte tajemnicą bankową mają charakter danych osobowych i podlegają ochronie również z tego tytułu. Zasady ujawniania danych objętych tajemnicą bankową określa art. 104 i art. 105 ustawy - Prawo bankowe. Zgodnie z postanowieniami art. 5 ustawy o ochronie danych osobowych, w przypadku gdy przepis odrębnej ustawy przewiduje dalej idącą ochronę danych osobowych, to stosuje się przepisy tej ustawy. W związku z tym należy stwierdzić, że dane osobowe osób fizycznych i ich udostępnianie w zakresie objętym tajemnicą bankową są chronione przede wszystkim przepisami ustawy - Prawo bankowe. Wydaje się jednak, że zastosowanie w omawianym przypadku przepisów o ochronie tajemnicy bankowej nie wyczerpuje całości zagadnienia, bowiem przepisy o ochronie danych osobowych nie pokrywają się dokładnie z przepisami ustawy - Prawo bankowe.

Należy uznać, że w zakresie, w jakim przepisy ustawy o ochronie danych osobowych wykraczają poza przepisy ustawy - Prawo bankowe, do ochrony danych osobowych klientów banku, które nie są objęte tajemnicą bankową, mają zastosowanie przepisy tej ustawy. Zgodnie z brzmieniem art. 23 ust. 1 pkt 1 ustawy o ochronie danych osobowych, przetwarzanie danych osobowych jest możliwe tylko wtedy, gdy osoba, której dane dotyczą, wyrazi na to zgodę, chyba że chodzi o usunięcie dotyczących jej danych. Przetwarzanie danych osobowych zostało zdefiniowane w art. 7 pkt 2 ustawy o ochronie danych osobowych, który stanowi, że przez pojęcie przetwarzania danych rozumie się jakiegokolwiek operacje wykonywane na danych osobowych, takie jak zbieranie, utrwalanie, przechowywanie, opracowywanie, zmienianie, udostępnianie i usuwanie, a zwłaszcza te, które wykonuje się w systemach informatycznych. W związku z powyższym zgoda osoby zainteresowanej konieczna jest również w przypadku przekazywania przez administratora da-

nych, jakim jest Bank SA, danych klientów, które nie stanowią tajemnicy bankowej, na rzecz podmiotów trzecich.

Przekazywania danych osobowych klientów banku nie objętych przepisami o ochronie tajemnicy bankowej powinny być rozpatrywane przez ten organ. Prawo bankowe wprowadza także odpowiedzialność karną za naruszenie tajemnicy bankowej. Art.171 ust.5 stanowi, że ten „kto będąc obowiązany do zachowania tajemnicy bankowej ujawnia lub wykorzystuje informacja stanowiące tajemnicę bankową, niezgodnie z upoważnieniem określonym w ustawie, podlega grzywnie do 1 000 000 złotych i karze pozbawienia wolności do lat. 3”.

3.12. Ograniczenia wynikające z ustawy

- Prawo o publicznym obrocie papierami wartościowymi

Ustawa z dnia 21 sierpnia 1997 r.-Prawo o publicznym obrocie papierami wartościowymi 23/ zawiera cały rozdział poświęcony tajemnicy zawodowej i informacjom poufny (rozdział 10-art.159-161). Ustawa zawiera też ich definicję. Przez tajemnicę zawodową w rozumieniu tej ustawy rozumie się informacje związane z publicznym obrotem papierami wartościowymi, których ujawnienie mogłoby naruszyć interes uczestników tego obrotu (art. 4 pkt.18). Natomiast przez informację poufną w rozumieniu tej ustawy rozumie się informację Dotyczącą remitenta lub papieru wartościowego, która nie została przekazana do publicznej wiadomości, a która po ujawnieniu mogłaby w istotny sposób wpłynąć na cenę papieru wartościowego (art.4 pkt. 18). Do zachowania tajemnicy zawodowej zobowiązany jest szeroki krąg osób wymienionych w art.159 ust.1, w tym członkowie Komisji Papierów Wartościowych, osoby uczestniczące w posiedzeniach Komisji z głosem doradczym, pracownicy urzędu tej Komisji, maklerzy. Obowiązek zachowania tajemnicy zawodowej trwa również (art.159 ust.2) po ustaniu stosunków prawnych, o których mowa w ust.1.

Ustawa ustanawia surową odpowiedzialność karną za ujawnienie lub wykorzystanie tajemnicy zawodowej, za ujawnienie informacji poufnych oraz za wykorzystanie informacji poufnych (art.175-176).

3.13. Ograniczenia wynikające z ustawy

- Prawo o adwokaturze oraz z ustawy o radcach prawnych

Obowiązek zachowania tajemnicy ciąży także na adwokatach, stosownie

radcach prawnych^{25/}. W myśl art.6 ust.1 Prawa o adwokaturze - adwokat jest obowiązany zachować w tajemnicy wszystko, o czym dowiedział się w związku z udzielaniem pomocy prawnej. Obowiązek zachowania tajemnicy zawodowej przez adwokata nie może być ograniczony w czasie (ust.2). Adwokata nie można zwolnić od obowiązku zachowania tajemnicy zawodowej co do faktów, o których dowiedział się udzielając pomocy prawnej lub prowadząc sprawę (ust.3). Należy dodać, że również rota ślubowania zobowiązuje adwokata do zachowania tajemnicy zawodowej (art.5). Regulację podobną do zawartej w art.5 i 6 Prawa o adwokaturze zawiera ustawa o radcach prawnych.

3.14. Ograniczenia wynikające z ustawy

- Prawo o notariacie

Według ustawy - prawo o notariacie 26/, notariusz jest obowiązany zachować w tajemnicy okoliczność sprawy, o których powoził wiadomość ze względu na wykonywane czynności notarialne. Obowiązek ten ustaje, gdy notariusz składa zeznania jako świadek przed sądem, chyba że ujawnienie tajemnicy zagraża dobru państwa albo ważnemu interesowi prywatnemu. W tych wypadkach od obowiązku zachowania tajemnicy może zwolnić notariusza minister sprawiedliwości (art.18).

3.15. Ograniczenia wynikające z ustawy

- O komornikach sądowych i egzekucji

Komornik sądowy jest funkcjonariuszem publicznym, działającym przy sądzie rejonowym, a jego status reguluje ustawa z dnia 29 sierpnia 1997 r. o komornikach sądowych i egzekucji^{27/}. Wykonuje on czynności egzekucyjne w sprawach cywilnych oraz inne czynności przekazane na podstawie odrębnych przepisów. Komornik jest obowiązany zachować w tajemnicy okoliczności sprawy, o których powoził wiadomość ze względu na wykonywane czynności, a obowiązek ten trwa teza po odwołaniu komornika (art.20 ust.1 i 2). Obowiązek zachowania tajemnicy ustaje, gdy komornik składa zeznanie w charakterze świadka (art.20 ust.3).

3.16. Ograniczenia wynikające z ustawy

- O ochronie zdrowia psychicznego

Zgodnie z art.50 ust.1 ustawy z 19 sierpnia 1994 r. o ochronie zdrowia psychicznego^{29/}, osoby wykonujące wynikające z tej ustawy (lekarze, pielęgniarki oraz inne osoby) są zobowiązane do zachowania w tajemnicy wszystkiego o czym powezmą wiadomość w związku z wykonywaniem tych czynności.

3.17. Ograniczenia wynikające z ustawy

- O zakładach opieki zdrowotnej

Stosownie do brzmienia art.1 ust.1 ustawy z 30 sierpnia 1991 r. zakładach opieki zdrowotnej^{30/}, zakład opieki zdrowotnej (publiczny, niepubliczny) jest wyodrębnionym organizacyjnie zespołem osób i środków majątkowych, utworzonym i utrzymywanym w celu udzielania świadczeń zdrowotnych i promocji zdrowia. Świadczeniem zdrowotnym są działania służące zachowaniu, ratowaniu, przywracaniu i poprawie zdrowia oraz inne działania medyczne wynikające z procesu leczenia lub przepisów odrębnych, regulujących zasady ich wykonywania (art.3). W myśl art.18 ust.1 zakład opieki zdrowotnej jest zobowiązany prowadzić dokumentację medyczną osób korzystających z jego świadczeń zdrowotnych. Dane zawarte w dokumentacji podlegają ochronie. Zgodnie z § 54 ust.3 rozporządzenia Ministra Zdrowia z 10 sierpnia 2001 r.^{31/} w sprawie rodzajów dokumentacji medycznej w zakładach opieki zdrowotnej sposobu jej prowadzenia oraz szczegółowych warunków jej udostępniania, gdzie stwierdza się, że udostępnianie dokumentacji na zewnątrz zakładu następuje w trybie zapewniającym zachowanie poufności i ochrony danych osobowych, za pokwitowaniem odbioru i z zastrzeżeniem zwrotu po wykorzystaniu, jeżeli udostępnia się oryginał dokumentacji.

3.18. Ograniczenia wynikające z ustawy

- O Działalności ubezpieczeniowej

Stosownie do art.9 ust.1 ustawy z 28 lipca 1990 r. o działalności ubezpieczeniowej^{32/}, zakład ubezpieczeń nie może udzielać informacji dotyczących poszczególnych umów ubezpieczenia, z wyjątkiem informacji związanych z umową ubezpieczenia, przekazywanych uposażonym i uprawnionym do świadczenia wynikającego z umowy ubezpieczenia oraz osobom trzecim, na rzecz których zawarta jest umowa ubezpieczenia. Katalog podmiotów na

żądanie których informacja jest udzielana zawiera art.9 ust.2 ustawy.

3.19. Ograniczenia wynikające z ustawy

- O funduszach inwestycyjnych

Ustawa z dnia 28 sierpnia 1997 r. o funduszach inwestycyjnych³³/określa zasady tworzenia i działania funduszy inwestycyjnych mających siedzibę na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej. Fundusz inwestycyjny jest osobą prawną, której wyłącznym przedmiotem działalności jest lokowanie środków pieniężnych zebranych publicznie lub niepublicznie, jeżeli ustawa tak stanowi, w określone w ustawie papiery wartościowe i inne prawa majątkowe (art.2 ust.1). Tajemnicę zawodową w rozumieniu ustawy stanowi informacja związana z lokatami funduszu, której ujawnienie mogłoby naruszyć interes uczestników funduszu lub interes uczestników publicznego obrotu papierami wartościowymi (art.45 ust.2). Obowiązek zachowania tajemnicy zawodowej istnieje również po ustaniu stosunków prawnych, o których mowa wyżej.

4. Odpowiedzialność wynikająca z Kodeksu Karnego za naruszenie Przepisów

W myśl art.265 § 1 Kodeksy karnego 34/, kto umyślnie ujawnia lub wbrew przepisom ustawy wykorzystuje informacje stanowiące tajemnicę państwową, podlega karze pozbawienia wolności od 3 miesięcy do lat 5. Jeżeli informację określoną w § 1 ujawniono osobie działającej w imieniu lub na rzecz podmiotu zagranicznego, sprawca podlega karze pozbawienia wolności od 6 miesięcy do lat 8 (§2). Kto nieumyślnie ujawnia informację określoną w § 1, z którą zapoznał się w związku z pełnieniem funkcji publicznej lub otrzymanym upoważnieniem, podlega grzywnie, karze ograniczenia wolności albo pozbawienia wolności do roku (§3). Natomiast w myśl art.266 §2 Kodeksu karnego, funkcjonariusz publiczny (pojęcie to zdefiniowano w art.115 § 13), który ujawnia osobie nieuprawnionej informację stanowiącą tajemnicę służbową lub informację, którą uzyskał w związku z wykonywaniem czynności służbowych, a której ujawnienie może narazić na szkodę prawnie chroniony interes, podlega karze pozbawienia wolności do lat 3. Z kolei art.266 §1 Kodeksu karnego stanowi, że każdy, kto wbrew przepisom ustawy lub przyjętemu na sobie zobowiązaniu, ujawnia lub wykorzystuje informację, z którą zapoznał się w związku z pełnioną funkcją, wykonywaną pracą, działalnością publiczną, społeczną, gospodarczą lub naukową, podlega grzywnie, karze ograniczenia wolności albo pozbawienia

wolności do lat 2 (ściganie tego przestępstwa następuje na wniosek pokrzywdzonego - §3). Przepis ten, funkcjonujący w prawie polskim od 1998 r., warto zapamiętać, gdyż ustanawia on sankcję karną dla tych przypadków, gdy ustawa ustanawiająca obowiązek ochrony określonych informacji nie przewiduje odpowiedzialności karnej za jego naruszenie. W niektórych przypadkach ustawy szczególne ustanawiają taką odpowiedzialność, przy czym jest ona zwykle bardzo surowa. Bardzo często ustawy ustanawiające określoną tajemnicę, ustanawiają jednocześnie wyjątki od obowiązku jej dochowania, tak uczyniono w ustawie o zawodzie lekarza (art.40 ust 2). Bywa również tak ,że zupełnie inna ustaw zawiera jeden ogólny zapis, zwalniający z obowiązku zachowania tajemnicy lub wręcz a nakazujący udostępnienie określonym organom państwa informacji chronionych tajemnicą (np.art.180 Kodeksu postępowania karnego), bądź też upoważniający określone organy do wymiany między sobą posiadanych informacji (np. przy pomocy czynności operacyjno - śledczych).

Przepisy

- 1/ Dz.U.nr 78, poz.483
- 2/ Dz.U.nr 112,poz.1198
- 3/ Ustawa z dnia 26 stycznia 1984 r -Prawo prasowe (Dz.U.Nr 5, poz. 24 z późn.zm.)
- 4/ Ustawa o dostępie do informacji publicznej
- 5/Ustawa z dnia 6 czerwca 1997r Kodeks Karny (Dz.U.Nr 88,poz.553 z późn.zm.)
- 6/Ustawa o dostępie do informacji publicznej
- 7/Dz.U..Nr 94 z 2000 r., poz.1037 z późn.zm.)
- 8/Dz.U. z 1999 r. Nr 49, poz.483 z późn.zm.)
- 9/Dz.U.Nr 45,poz.497 z późn.zm.)
- 10/Dz.U.Nr 62, poz.627 z późn.zm.)
- 11/Du.U.z 2000 r.Nr 98, poz.1071 z późn.zm.
- 12/Dz.U.Nr 36 z 1986 r., poz.180 z późn.zm.
- 13/Dz.U.Nr 11 ,poz.95 z późn.zm.
- 14/Dz.U.Nr 137 z 1997 r.,poz.926 z późn.zm.
- 15/Dz.U. Nr 88 z 1995 r.,poz.439 z późn.zm.
- 16/Dz.U.Nr 64 z 1998 r., poz.414 z późn.zm.
- 17/Dz.U.Nr 122 z 2000 r.,poz.1319 z późn.zm.
- 18/tekst jednolity Dz.U.z 2001 Nr 24 , poz.1362
- 19/Dz.U.Nr 133 z 1997 r.,poz.883 z późn.zm.
- 20/Dz.U. z 1998 r. Nr 80 ,poz.521

- 21/Dz.U.Nr 47 z 1993 r. , poz.211 z późn.zm.
- 22/Dz.U.Nr 140z 1997 r. , poz.939 z późn.zm.
- 23/Dz.U.Nr 118 z 1997 r. ,poz.754 z późn.zm.
- 24/Dz.U.Nr 16 z 1982 r. , poz.124 z późn.zm.
- 25/Dz.U.Nr 19 z 1982 r. , poz.145 z późn.zm.
- 26/Dz.U.Nr 22 z 1991 r. , poz.91 z późn.zm.
- 27/Dz.U.Nr 133 z 1997 r.,, poz.882 z późn.zm.
- 28/Dz.U Nr 111 z 1994 r. , poz.535 z późn.zm.
- 29/Dz.U.Nr 91 z 1991 r. , poz.408 z późn.zm.
- 30/Dz.U.Nr 88 z 2001 r.,, poz.966 z późn.zm.
- 31/tekst jednolity Dz.U. z 1996 r. Nr 11 , poz.62 z późn.zm.
- 32/Dz.U.Nr 139 z 1997 r. ,poz.933 z późn.zm.
- 33/Ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r -Kodeks karny (Dz.U.Nr 88,poz.553)

* mgr, Wiceprezydent Miasta Ostrołęka